

ÖN LİSANS DÜZEYİNDE ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN ZORUNLU STAJ UYGULAMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ, SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ: İSPARTA MESLEK YÜKSEKOKULU ÖRNEĞİ¹

PROSPECTS, PROBLEMS AND SOLUTION PROPOSALS ON THE PRACTICE OF PRACTICE IN PRACTICE OF PRESCHOOL EDUCATION IN PRELIMINARY PREMISES: THE PRINCIPLE OF İSPARTA VOCATIONAL HIGH SCHOOL

Nilgün DOLMACI², Yasemin DURAN³

Öz

Staj, öğrencinin eğitim gördüğü programın gereklerine, programdan beklenen eğitim-öğretime uygun olarak ve öğrenimleri süresince kazandıkları bilgi ve deneyimlerini pekiştirdikleri faaliyetlerdir. Stajını etkin bir şekilde ve nitelikli işyerlerinde tamamlayan bir çok öğrenci, bu sayede kariyer hedeflerine de ulaşabilmektedir. Ancak staj sırasında yeterli denetim mekanizmasının bulunmaması, öğrencilerin stajı mezuniyet yolunda aşılması görmeleri vb. etkenler stajdan beklenen faydaların ve sonuçların gerçekleşmemesine yol açmaktadır.

Bu çalışmada, Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin staj öncesine ve staj sonrasında yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi, staj sırasında yaşadıkları sorunların belirlenmesi ve çözüm yollarının bulunması amaçlanmaktadır. Isparta Meslek Yüksekokulu bünyesinde eğitim-öğretim faaliyetleri sürdürülen yedi programdan, öğrencilerini 2015-2016 Akademik Yılı yaz döneminde zorunlu staj uygulamasına tabi tutan, “Yönetim ve Organizasyon”, “Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri”, “Finans, Bankacılık ve Sigortacılık”, “Halkla İlişkiler ve Tanıtım” ve “Tasarım” programlarında öğrenim gören toplam 350 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Öğrencilere, literatür taraması yapılarak hazırlanmış anket uygulanmıştır. Veriler, istatistik paket programı SPSS (17.0) yardımıyla, yüzde ve frekans dağılımları yapılarak değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda, %92,9 oranında öğrenci staj yaptığı yeri kendisinin bulduğunu, % 42,9’u ise staj yerini belirlemede yaşadığı şehirde olmasının etkili olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerden staj öncesinde “stajın tecrübe kazandıracağına” inananların oranı % 72,6 iken, staj sonrası görüşlerine bakıldığında bu oranın % 56,9’a inmesi dikkat çekmektedir. Stajın kariyer hedeflerinin belirlenmesinde faydalı

¹ 4. Ulusal Meslek yüksekokulları Sosyal ve Teknik Bilimler Kongresi Burdur 11-13 Mayıs 2017 (Kongrede bildiri olarak sunulmuştur)

² Öğr. Gör. , Süleyman Demirel Üniversitesi, nilgundolmaci@sdu.edu.tr

³ Öğr. Gör. , Süleyman Demirel Üniversitesi, yaseminduran@sdu.edu.tr

olduğunu düşünenlerin oranı ise % 81,1'dir. Ankete katılan öğrencilerin % 76'sı staj uygulamasının gerekli ve önemli olduğunu, % 55.7'si staj süresinin yeterli olduğunu düşünmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Ön Lisans, Zorunlu Staj, Tecrübe ve Deneyim, Kariyer Hedefi, Yaşanan Sorunlar.*

Alan Kodu: *I20*

Abstract

The internship is an activity in which the student acquires the knowledge and experience gained in the course of his / her education in accordance with the requirements of the program in which the student is trained. Many students who complete their internships effectively and in qualified workplaces can also reach career goals at this level. However, the lack of sufficient supervision mechanism during the internship, the internship of the students to graduate, etc. The factors leading to the expected benefits and consequences of the internship.

In this study, it is aimed to evaluate the opinions of the students of Süleyman Demirel University, Isparta Vocational School before and after the internship, to identify the problems they have experienced during the internship and to find solutions. Seven programs in which the education and training activities are carried out within the Isparta Vocational School of Higher Education include "Administration and Organization", "Hotel, Restaurant and Catering Services", "Finance, Banking and Insurance", "Public Relations and Publicity" and "Design" programs. A questionnaire prepared by literature survey was applied to 350 students. The data were analyzed by using statistical package program SPSS (17.0), frequency distributions and cross tables. As a result of the research, 92.9% of the students stated that they found the place where they interned and 42.9% of them stated that it was effective in being in the city where they live.

While 72.6% of the students believe that they will gain "internship experience" before the internship, it is noteworthy that this ratio is 56.9% when they are considered after the internship. The rate of those who think that it is beneficial to determine the career goals of the internship is 81.1%. 76% of the students who participated in the survey think that the internship application is necessary and important, 55%, 7 of them think that the internship period is sufficient.

Keywords: *Associate Degree, Compulsory Internship, Experience and Experience, Career Goal, Living Problems. Jel Code: I20*

GİRİŞ

Yeni becerilerin edinilmesi, yaratıcılığın, yenilikçiliğin ve girişimciliğin desteklenmesi, meslekler arasında geçişlerin sağlanması ve yeni mesleğe uyum sağlama yeteneğinin kazandırılması güçlü bir mesleki ve teknik eğitim ile mümkündür (YPK, 2014-2018: 11). Mesleki ve teknik eğitimin önemli basamaklarından biri olan meslek yüksekokullarında öğrencilere, iş hayatında bir kariyer hedefi oluşturacak donanım sağlamayı amaçlayan mesleki eğitim verilmektedir. Gerek mesleğe ilişkin teorik bilgiler ve beceriler kazandırmak gerekse yeteneklerini geliştirme fırsatları sağlamak açısından etkin eğitim süreci sunulmaktadır. Bu eğitim sürecinin iş hayatının gereklerine adaptasyonu için staj uygulaması önemli bir dönemeçtir. Eğitimi alınan branşın sektörel pratiğinde, teknolojik, endüstriyel, bilimsel çağdaş metotları kullanabilen, yorumlayabilen, yeniliklere ve gelişmelere uyum sağlayan nitelikli işgücü yetiştirmek etkili bir staj uygulaması ile mümkün olabilecektir.

Ancak, stajdan beklenen faydaların sağlanabilmesi için, okul-sektör-öğrenci üçgeninde kaynağının sorgulanması gereken sorunlar tespit edilerek staj uygulamalarının mevzuatta değişiklik, sektör ile iletişim, denetim

mekanizması yönlerinden yeni bir bakış açısıyla yapılandırılması gerekmektedir. Aksi takdirde, stajın amacının farkında olmaksızın bir formalite olarak tamamlayan, amiyane tabirle naylon staj yapan, staj yaptığı işyerinde sorun yaşayarak stajını yarıda bırakan öğrencilerle karşılaşmaya devam edilecektir. Öğrenciler için bir yandan mesleki eğitimi daha cazip kılacak eğitim-öğretim faaliyetlerinin, bir yandan da öğrenim sonrasında adım atacakları iş hayatına uyumları ve mesleğe ilişkin bilgi, görgü ve deneyim edinmeleri açısından staj uygulamasının yeniden yapılandırılıp planlamasına ihtiyaç bulunmaktadır.

1. MESLEK YÜKSEKOKULLARINDA STAJ UYGULAMASI

Türkiye'deki üniversitelerin kimi bölümlerinde okuyan öğrenciler müfredatları gereği zorunlu stajlar yapmaktadır. Bu stajların türü ve süresi bölümlere göre çeşitlilik göstermektedir (Sağlık, 2014: 1). Staj çalışmaları Ülkemizde meslek yüksekokullarından mezun olabilmek için yerine getirilmesi gereken şartlardan biridir. Mevcut durumda öğrenciler staj çalışmalarını en az otuz iş günü olmak üzere II. veya IV. dönemde yaz tatilinde yerine getirmektedirler (Karacan ve Karacan, 2004: 169).

Türk Dil Kurumu (TDK) Büyük Türkçe Sözlükte staj; “Herhangi bir meslek edinecek olan kimsenin geçirdiği uygulamalı öğrenme dönemi” ya da "bir kimsenin meslek bilgisini artırmak için bir kurumun bir veya birçok bölümünde çalışarak geçirdiği dönem olarak" tanımlanmaktadır.

Staj, öğrencinin meslek mensubu olduğunda yararlanacağı pratik mesleki bilgi ve beceriler ile mesleki değerlerin kazanıldığı bir dönemdir. Stajın iyi planlanması, yanında staj yapılan meslek mensubunun rehberliği, meslek mensubu- meslek odası arasındaki iletişim, staj süresince sürekli eğitim gibi konular stajın başarılı olmasını etkileyen faktörlerdir (Uzay, Şaban; Muhasebe Meslek Stajyerlerinin Sorunları ve Beklentileri: Bir Araştırma : 70).

Staj, kuramsal meslek bilgisine sahip kişilerin, aldıkları akademik bilgileri gerçek yaşamda kullanma ve deneme, diğer bir deyişle, edindiği bilgileri yaparak-yaşayarak davranışa dönüştürme deneyimi biçiminde tanımlanabilir (Çetin, 2005: 154). Staj, kişiye ayrıca, iş yaşamına ilişkin sorunları tanıma, onlarla başa çıkma, iş arkadaşları ve üstleri ile iyi iletişim kurabilme, konukları tanıma ve onların neler beklediklerini gözleme ve onlarla nasıl sağlıklı iletişim kurulacağına ilişkin çok değerli bilgiler kazandırır. Kişi kendini daha donanımlı hisseder ve kişinin öz güveni gelişir. Sektöre ait yenilikleri tanıma yanında, mezuniyet sonrası için önemli bir referans elde edilmiş olur

Meslek eğitimi alan kişilerin teorik olarak öğrendikleri bilgileri mesleki yaşamlarında kullanabilmeleri için gerekli olan becerileri de eğitimleri sürecinde geliştirmeleri gerekmektedir. Öğrencilerin eğitim süresi içinde teoride edindiği bilgilerde pratiklik kazanması iki şekilde sağlanabilmektedir. Bunlardan birincisi, uygulama derslerinde okulun uygulama birimlerinde yapacağı uygulamalar, ikincisi de kurumlarda yapacağı stajlardır (Emir vd. 2008). Üniversitelere göre değişiklik göstermekle beraber, öğrenciler staj eğitimlerini II. ve/veya IV. yarı dönem sonunda, eğitim gördüğü programın gereklerine ve o programdan beklenen eğitim öğretime uygun olarak uygulama yapabilecekleri, fiziksel ve nitel kapasite olarak elverişli ve yeterli bulunan ve stajyer öğrencilerinin eğitimleri süresince kazandıkları bilgi ve deneyimlerini pekiştirebilecekleri, kamusal ve özel kurum ve kuruluşlarda en az 30 iş günü olacak şekilde program staj kurulunun belirlediği staj takvimi çerçevesinde tamamlamaktadırlar.

Staj, öğrencilerin okulda edindikleri kavram ve bilgileri, iş dünyasının somut gerçeklerine uygulamak suretiyle, beceri ve deneyim elde ederek öğrenme sürecini tamamlamalarıdır (Barbarash, 2016: 21). Stajın, geniş bir deneyim yelpazesi ve mesleki bilgi ve görgü temin etmesi beklenmektedir (Barbarash, 2016: 29).

Staj sırasında öğrenci, çalışma hayatının prensipleri ile belki de ilk kez temas etmekte ve staj yaptığı işgücü piyasasında istihdam ve kariyer imkanlarına kavuşabilmektedir (İslami vd., 2016: 1). Staj öğrencilerin kariyer hedefleri ile ilgili gerçek bir deneyim sağlar. Zira stajyer, deneyimli bir profesyonelin rehberlik ve gözetiminde o kariyer alanında pratik uygulama ile karşı karşıya kalmaktadır (Wasi ve Lodhi, 2015: 14). Staj, öğrencilerin bilgilerini artırmanın yanı sıra becerilerini de geliştirmelerini sağlayan, öğrenim sürecinin devamı olarak nitelendirilebilecek bir uygulamadır (Wasi ve Lodhi, 2015: 15). Zaten genel olarak stajın amaçları öğrencilere;

- a) Meslekleriyle ilgili işyerlerini yakından tanıtmak,
- b) Öğrencilerin öğrenim süreleri içinde kazandıkları bilgi ve deneyimlerini pekiştirmek,
- c) Öğrenimleri sırasında almış oldukları teorik bilgileri kullanabilmek ve uygulamaya aktarma becerisi kazandırmak,
- d) İş disiplini, işyerindeki sorumluluklar, işyeri ilişkileri, organizasyon yapısı, meslek elemanlarının işlevleri vb. hususlarda gözlemlene ve uygulama yolu ile mesleki bilgi ve görgülerini arttırmak,
- e) Staj yaptıkları kurumun/kuruluşun hem personeli hem de müşterileri ile iletişim kurabilme alışkanlığı kazandırmak,
- f) Mesleki alanda yaşanan teknolojik değişimleri izleyerek tanınmalarını sağlamak şeklinde ifade edilebilir.

Bu amaçlar çerçevesinde, stajın özellikle mesleki alanda eğitim alan öğrencilere sağladığı birçok avantajdan söz etmek olasıdır. Öğrencilerin eğitim süreleri içerisinde işletmelerde gerçekleştirmiş oldukları staj faaliyetleri, mesleki eğitimin önemli sorunlarından biri olan günü geçmiş bilgileri güncellemeye yardımcı olarak, işletmelerdeki gerçek uygulamaların öğrenciler tarafından gözlemlenmesine olanak tanımaktadır (TOBB, 2007: 5). Stajın mesleki açıdan önemi çerçevesinde, özellikle mesleki alanda eğitim veren kurumların eğitim-öğretim müfredatlarından kaynaklanan ve teori ve uygulamayı tam dengeleyememenin getirdiği bir takım kısıtlar, öğrencilerin staj sürecinde sıkıntılar yaşamasına da neden olabilmektedir (Emir vd., 2010: 145). Bu bağlamda yapılan çalışmada, meslek yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerin zorunlu staj eğitimine yönelik görüşlerinin belirlenmesi ve staj uygulamasında yaşanan sorunlara ilişkin staj verimliliğini arttırmaya yönelik öneriler geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

2. YÖNTEM VE BULGULAR

Bu araştırmanın materyali iki gruptan oluşmaktadır. Birincil veriler, Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta Meslek Yüksekokulu programlarında öğrenim gören ve 2015-2016 akademik yılı yaz döneminde zorunlu stajını yapmış 2863 öğrenciden, güvenilirlik ölçütüne göre belirlenmiş 350 öğrenciye uygulanan anket sonuçlarından elde edilen verilerdir. İkincil veriler ise, bu konuda yapılmış benzer nitelikte çalışmalardır. Anket sorularının oluşturulmasında daha önce bu konuya ilişkin yapılmış olan çalışmalardan yararlanılmıştır (Aydemir, 2016: 34-42; Mankan, 2015: 734-741; Bahadır ve Oğuz, 2012: Baş, 2008: 19-107; 69-76; Emir vd., 2008: 273-291; Karacan ve Karacan, 2004: 168-184). Anket soruları staj öncesi, staj süreci ve staj sonrası şeklinde bölümlendirilerek uygulanmıştır.

Çalışmaya katılan 350 öğrenciden 198 tanesi kız, 152 tanesi erkektir. Yaş aralıkları açısından bakıldığında, 112'si 18-19 yaş, 176'sı 20-21 yaş, 49'u 22-23 yaş aralığında ve 13'ü 24 yaş ve üzerindedir. Aşçılık programından 36, Bankacılık ve Sigortacılık programından 52, Grafik Tasarım programından 43, İnsan Kaynakları Yönetimi programından 56, İşletme Yönetimi programından 79, Lojistik programından 18, Sağlık Kurumları İşletmeciliği programından 19, Turizm ve Otel İşletmeciliği programından 47 öğrenciye anket uygulanmıştır.

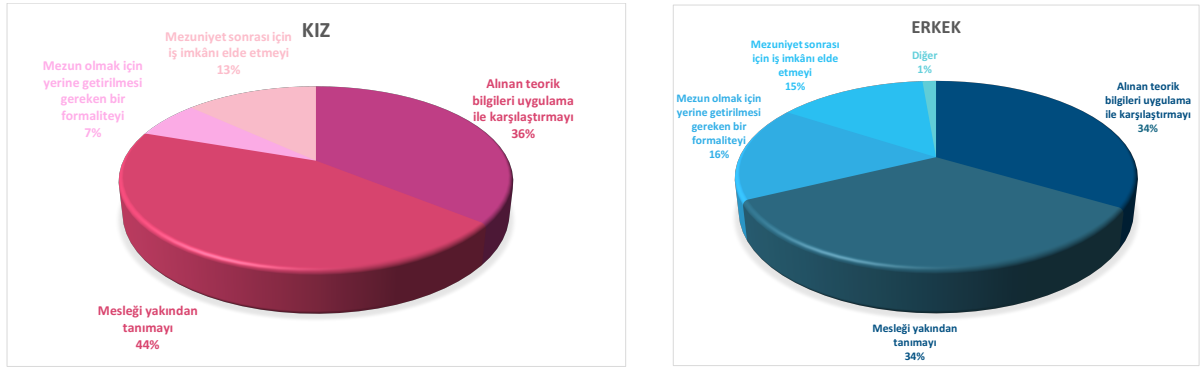
Meslek Yüksekokuluna kayıt yaptırırken zorunlu staj uygulaması olduğunu bilip bilmedikleri şeklindeki soruya, öğrencilerin % 72,6’sı “evet”, % 27,4’ü “hayır” cevabını verirken, % 76’sının stajın gerekli ve önemli olduğunu düşündüğü belirlenmiştir. Öğrencilerin % 92,9’u staj yerlerini kendi imkanları ile bulduklarını ifade etmişlerdir. Ankete katılanlardan % 70,9’u, öğrenim gördüğü programda edindiği bilgi ve becerilerin staj yaparken etkili olduğunu belirtmiştir. Öğrenim gördüğü programın belirlemiş olduğu staj süresini yeterli bulan öğrencilerin oranı % 55,7, süreyi fazla bulanların oranı %27,7, yetersiz bulanların oranı %16,6’dır. Anket sonuçlarına göre, 251 öğrenci stajlarını özel sektörde, 99 öğrenci ise kamu sektöründe yapmışlardır.

Tablo 1. Programlara göre staj yapılacak yerin belirlenmesinde etkili olan faktörler

		Yaşadığım şehirde olması	Mesleki tecrübe kazandırması	Mezun olduğumda iş konusunda yardımcı olması	Hiç staj yapmadan yapmış gibi gösterilmesi	Gitmediğim zaman sorun çıkarılmaması	Diğer	Toplam
Aşçılık	n	12	20	2	0	0	2	36
	%	33,3	55,6	5,6	,0	,0	5,6	100,0
Bankacılık ve Sigortacılık	n	26	17	6	3	0	0	52
	%	50,0	32,7	11,5	5,8	,0	,0	100,0
Grafik Tasarımı	n	19	14	8	1	1	0	43
	%	44,2	32,6	18,6	2,3	2,3	,0	100,0
İnsan Kaynakları Yönetimi	n	16	14	10	8	6	2	56
	%	28,6	25,0	17,9	14,3	10,7	3,6	100,0
İşletme Yönetimi	n	44	21	10	2	2	0	79
	%	55,7	26,6	12,7	2,5	2,5	,0	100,0
Lojistik	n	10	3	3	2	0	0	18
	%	55,6	16,7	16,7	11,1	,0	,0	100,0
Sağlık Kurumları İşletmeciliği	n	9	5	5	0	0	0	19
	%	47,4	26,3	26,3	,0	,0	,0	100,0
Turizm ve Otel İşletmeciliği	n	14	20	10	1	0	2	47
	%	29,8	42,6	21,3	2,1	,0	4,3	100,0
Toplam	n	150	114	54	17	9	6	350
	%	42,9	32,6	15,4	4,9	2,6	1,7	100,0

Staj yeri belirlenirken, öğrencilerin mesleklerine uygun uygulamaların en yüksek seviyede yapıldığı ve uygulama alanlarının fazlaca olduğu işyerlerini tercih etmeleri ana ilke olmalıdır. Tablo 1.’den izlenebileceği üzere; Aşçılık ve Turizm ve Otel İşletmeciliği programlarının diğer programlara nazaran pratiğin önemini hissettirdiğini ve bu program öğrencilerinin de bu esası içselleştirerek, staj yerini belirlerken etkili olan faktörün “mesleki tecrübe kazandırması” olduğunu belirtmek mümkündür. Zira, tablo incelendiğinde Aşçılık programı öğrencilerinin %55,6’sının, Turizm ve Otel İşletmeciliği öğrencilerinin %42,6’sının kendilerine mesleki tecrübe

kazandıracağına inandıkları işyerlerini staj yeri olarak tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Bankacılık ve Sigortacılık Programı öğrencilerinin %32,7'sinin ve Grafik Tasarım Programı öğrencilerinin %32,6'sının staj yeri tercihinde mesleki tecrübe edinilmesine dikkat ettikleri görülmektedir. Tüm öğrenim görülen programlar dikkate alındığında ise, staj yerinin belirlenmesinde etkili faktör olarak “staj yerinin yaşadıkları şehirde olması” yer almaktadır. Bilhassa, İşletme Yönetimi ve Lojistik programlarında bu tercih %55'in üstünde bir oran ile dikkat çekmektedir. İnsan Kaynakları programında %14,3 ve Lojistik programında %11,1 öğrenci staj yerini tercih ederken “hiç staj uygulamasına gitmeden yapmış gibi gösterilmesi” ni etkili bir faktör olarak belirtmişlerdir. Bu durum, bir kısım öğrenci için stajın mezuniyet yolunda yerine getirilmesi gereken bir formaliteden ibaret olduğunu işaret etmektedir.

Grafik 1. Stajın cinsiyete göre taşıdığı anlam

Mesleki eğitim, genel anlamda “iş” ve “birey” arasında uyum sağlama sürecidir. Mesleki eğitim gerçekleştirmek isteği amaçlara ve yönelik olduğu hedef kitleye göre, teknik eğitim, geliştirme eğitimi, uyum eğitimi, mesleki yaygın eğitim vb. şekillerde farklılaşabilmektedir (Çiftçi, 2007: 1). Mesleki eğitimin önemli bir ayağını oluşturan meslek yüksekokulları, açıldığından bu yana hem çok sayıda öğrenciye hizmet vermiş hem de eğitimin niteliğini artırmak için çaba göstermiştir (Çiftçi, 2007: 69). Mesleki eğitim süreci teorik ve pratik bilgilerin uygulanmasının toplamından oluşmaktadır. Pratik bilgilerin uygulama kısmı ise staj yoluyla yapılmakta ve staj süreci öğrencilerin piyasa koşullarına adapte olmalarını sağlamaktadır (Bahadır ve Oğuz, 2012: 76). Öğrenciler, staj sırasında iş deneyimine sahip oldukları zaman, yalnızca akademik eğitime sahip olanlara göre iş gücü pazarında daha çok tercih edilebilmektedirler (Çetin, 2005: 155). Yapılan araştırmalar ve gözlemler göstermektedir ki, öğrencileri gelecekte sektörde çalışma veya çalışmama düşüncesine yönelten en önemli etkiler, staj döneminde ortaya çıkmaktadır (Aymankuy vd., 2013: 107).

Bu bağlamda anket uygulanan öğrencilere, “staj size ne ifade etmektedir?” sorusu yöneltildiğinde, Grafik 1.'de görüldüğü üzere, sadece % 13,7'sinin “mezuniyet sonrası iş imkânı elde etmeyi” şeklinde değerlendirdiği görülmüştür. “Mezuniyet sonrası staj yaptığınız yerden iş teklifi aldınız mı?” sorusuna ankete katılan öğrencilerin % 56,3'ü olumlu cevap vermiştir. Stajlar öğrencilere gerçek uygulamaları ve çalışma koşullarını görmek, mesleki gelişimleri için gerekli yetkinlikleri öğrenmelerini sağlamak, mesleki çevre edinmek gibi birtakım avantajlar da sağlamaktadır (İlgaz ve Çakar, 2002: 385). Çalışmada ankete katılan öğrencilerin % 34,9'u stajın kendilerine, “okulda alınan teorik bilgilerin uygulama ile karşılaştırılması imkanını”, % 40'ı ise “mesleği yakından tanımayı” ifade ettiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin 10,9'u ise, stajın mezun olmak için yerine getirilmesi gereken bir formalite olduğunu düşünmektedir. Grafik1.'de gözlemleneceği üzere, stajın kız ve erkek öğrenciler açısından ifade ettiği anlam değerlendirilmiştir. Mesleği yakından tanıma, öğrenim sırasında

edinilen teorik bilgilerin uygulama ile karşılaştırılması ve iş imkanı elde etme beklentileri bağlamında, kız ve erkek öğrenci görüşleri anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Asıl dikkati çeken nokta, “staj mezuniyet için yerine getirilmesi gereken bir formalitedir” şeklinde düşünen kız öğrenciler %7 iken, erkek öğrencilerin oranın %16 olmasıdır.

Tablo 2. Öğrenim görülen programlara göre teorik bilgilerin staja etkisi

		Teorik Bilgi Etkili	Teorik Bilgi Etkili Değil	Toplam
Aşçılık	n	32	4	36
	%	88,9%	11,1%	100,0%
Bankacılık ve Sigortacılık	n	36	16	52
	%	69,2%	30,8%	100,0%
Grafik Tasarımı	n	36	7	43
	%	83,7%	16,3%	100,0%
İnsan Kaynakları Yönetimi	n	35	21	56
	%	62,5%	37,5%	100,0%
İşletme Yönetimi	n	58	21	79
	%	73,4%	26,6%	100,0%
Lojistik	n	10	8	18
	%	55,6%	44,4%	100,0%
Sağlık Kurumları İşletmeciliği	n	12	7	19
	%	63,2%	36,8%	100,0%
Turizm ve Otel İşletmeciliği	n	29	18	47
	%	61,7%	38,3%	100,0%
Toplam	n	248	102	350

Tablo 2.de yer alan veriler değerlendirildiğinde, öğrenim görülen programların tamamında öğrencilerin büyük çoğunluğunun öğrenim sürecinde edinilen bilgilerin staj sırasında etkili olduğu görüşündedir. Öğrencilere, genel olarak “staj yapılan kurum/kuruluş ile öğrenim görülen program bağlantılı mıydı?” sorusu yöneltildiğinde %80,9’u olumlu cevap vermiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin öğrenim gördükleri programa göre staj dönemi tercihleri

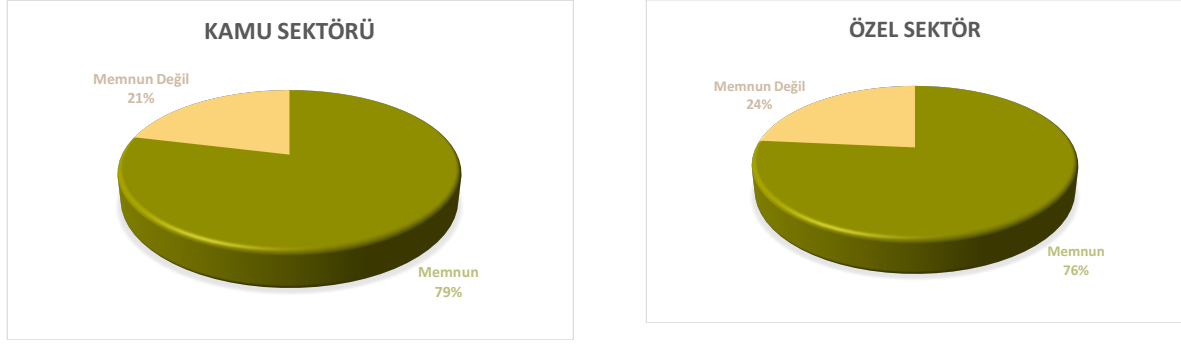
		Yaz Döneminde	Güz döneminde haftalık ders programı içinde	Bahar döneminde haftalık ders programı içinde	Toplam
Aşçılık	n	30	4	2	36
	%	83,3%	11,1%	5,6%	100,0%
Bankacılık ve Sigortacılık	n	38	10	4	52
	%	73,1%	19,2%	7,7%	100,0%
Grafik Tasarımı	n	32	9	2	43
	%	74,4%	20,9%	4,7%	100,0%
İnsan Kaynakları Yönetimi	n	31	15	10	56
	%	55,4%	26,8%	17,9%	100,0%
İşletme Yönetimi	n	56	10	13	79
	%	70,9%	12,7%	16,5%	100,0%
Lojistik	n	13	3	2	18
	%	72,2%	16,7%	11,1%	100,0%
Sağlık Kurumları İşletmeciliği	n	15	0	4	19
	%	78,9%	,0%	21,1%	100,0%
Turizm ve Otel İşletmeciliği	n	31	9	7	47
	%	66,0%	19,1%	14,9%	100,0%
Toplam	n	246	60	44	350
	%	70,3%	17,1%	12,6%	100,0%

Isparta Meslek Yüksekokulu'nda "Meslek Yüksekokulları Staj Yönergesi" kurallarına göre yapılmakta olan staj uygulaması, öğrenimi devam eden öğrenciler için yaz dönemi kapsamında sürdürülmektedir. Tablo 3.'e bakıldığında, Isparta Meslek Yüksekokulunda eğitim-öğretim faaliyetleri sürdürülen programlarda öğrenim gören öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun yaz dönemi staj uygulamasını daha uygun buldukları görülmektedir. İnsan Kaynakları programı öğrencilerinden %26,8'i, Grafik Tasarım programından %20,9'u stajın güz döneminde haftalık ders programı içinde uygulanmasını istemektedir. Sağlık Kurumları İşletmeciliği programı öğrencilerinden %21,1'i ise stajın bahar dönemi içinde haftalık ders programı içinde uygulanması gerektiğini düşünmektedir.

Tablo 4. Staj yapılan sektörün mesleki tecrübeye etkisine ilişkin öğrenci görüşleri

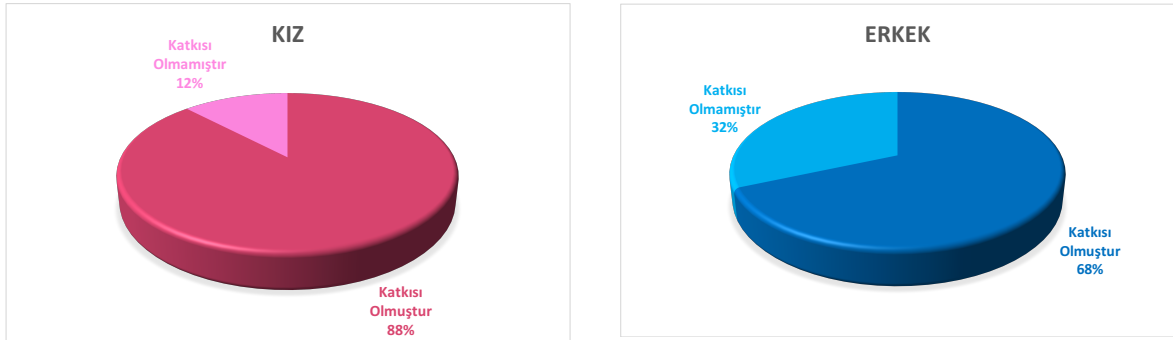
		Etkili	Etkisiz	Toplam
Kamu Sektörü	n	143	111	254
	%	56,3%	43,7%	100,0%
Özel Sektör	n	56	40	96
	%	58,3%	41,7%	100,0%
Toplam	n	199	151	350
	%	56,9%	43,1%	100,0%

Tablo 4’de görüldüğü üzere; kamu sektöründe staj yapan öğrencilerden %56,3’ü, özel sektörde staj yapanlardan %58,3’ü staj yapılan yerin sektörün mesleki tecrübe edinme hususunda etkili olduğunu, kamu sektöründe staj yapanlardan %43,7’sinin ve özel sektörde staj yapanlardan %41,7’sinin staj yapılan sektörün mesleki tecrübe edinilmesi konusunda herhangi bir etkisinin bulunmadığını belirttikleri gözlemlenmektedir. Halbuki bu öğrencilerin staj öncesi dönemde % 72,6’sının stajın tecrübe kazandıracağını düşündükleri tespit edilmiştir.

Grafik 2. Staj yapılan kurum / kuruluşun ilgisinden memnun kalınması

Grafik 2.’den anlaşıldığı gibi, öğrencilerin staj yaptıkları sektörün kamu sektörü ya da özel sektör işyeri olmasının memnuniyet düzeylerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmektedir. Öğrencilere genel olarak “staj yapılan kurum/kuruluşun ilgisinden memnun kaldınız mı?” sorusu yöneltildiğinde %77,1’i memnun kaldığını belirtmiştir.

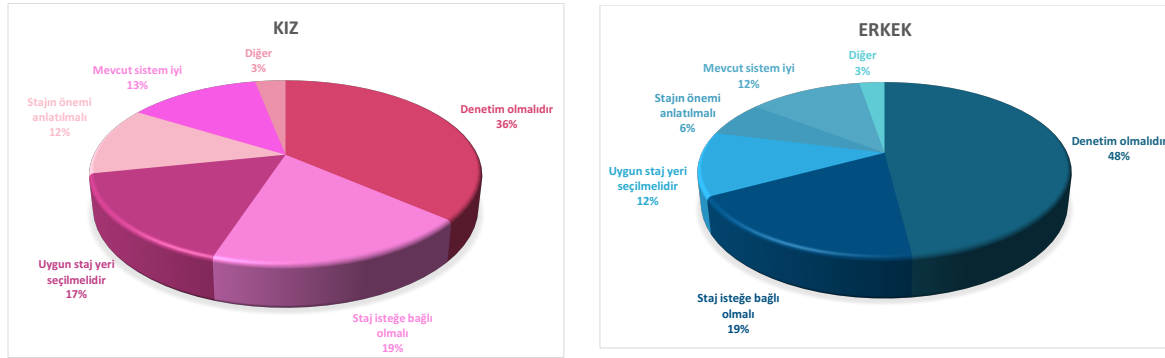
Grafik 3. Cinsiyet dağılımına göre stajın öğrencilerin sosyal gelişimine katkısı

Grafik 3.’de zorunlu stajın öğrencilerin sosyal gelişimlerine bir katkısı olup olmadığı hususu, cinsiyet ekseninde değerlendirilmiştir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran daha yüksek oranla, stajın sosyal gelişimlerine katkı sağladığı görüşünde oldukları anlaşılmaktadır. Ankete katılan öğrencilere hangi becerilerinde gelişme kaydettikleri sorusu da yöneltilmiştir. Bu soruya verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde; % 43,7’si kendini ifade edebilme ve etkili konuşma, % 24’ü sözlü ve yazılı iletişim kurabilme, % 32,6’sı takım çalışması yapabilme, % 30,9’u işle ilgili kararlar alabilme ve ortaya çıkan sorunları çözebilme, % 36,9’u zamanı planlama ve kullanma, % 24’ü kuvvetli ve zayıf olduğu yönlerini tespit etme açılarından stajın gelişimlerine katkıda bulunduğu inanmaktadırlar.

Tablo 5. Öğrenim görülen programın belirlemiş olduğu staj süresi ile öğrenim sırasında edinilen bilgi ve becerilerin staj uygulamasındaki etkisi

		Eğitim Etkili	Eğitim Etkisiz	Toplam
Staj Süresi Yeterli	n	149	46	195
	%	76,4%	23,6%	100,0%
Staj Süresi Yetersiz Yetersiz	n	46	12	58
	%	79,3%	20,7%	100,0%
Staj Süresi Fazla	n	53	44	97
	%	54,6%	45,4%	100,0%
Toplam	n	248	102	350
	%	70,9%	29,1%	100,0%

Ankete katılan öğrencilerden, öğrenim gördüğü programın belirlemiş olduğu staj süresini yeterli bulanların %76,4'ü, staj süresinin yetersiz olduğunu düşünenlerin %79,3'ü ve staj süresini fazla bulan öğrencilerin %54,6'sı staj uygulamasında öğrenim sırasında edinilen bilgi ve becerilerin etkili olduğunu düşünmektedir. Staj uygulamasına öğrenim sırasında edinilen bilgi ve beceriler etkili olmadığını düşünen öğrencilerden en dikkat çekici grup, %45,4'lük oranla staj süresini fazla bulanlardır. Anket sonuçlarına göre, kız öğrencilerin %56,6'sını, erkek öğrencilerin %54,6'sının staj süresini yeterli bulduğu anlaşılmaktadır.

Grafik 4. Cinsiyet ile stajın etkin hale getirilmesinde uygulanacak yöntemler arasındaki ilişki

Grafik 4.'e bakıldığında, stajın etkin hale getirilmesine ilişkin yöntemlerin neler olabileceği açısından, erkek öğrencilerin daha büyük bir çoğunluğunun, staj denetiminin olması gerektiğini düşündüğü görülmektedir. Aynı oranda kız ve erkek öğrenci mevcut sistemi iyi bulmaktadır. Yine aynı oranda kız ve erkek öğrenci stajın isteğe bağlı hale getirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Staj süresini fazla bulan kız öğrencilerin oranı %24,2 iken, erkek öğrencilerin oranı %32,2'dir.

Tablo 6. Öğrencinin yaşı ile stajın kariyer hedeflerinin belirlenmesine etkisi arasındaki ilişki

		Etkili	Etkisiz	Toplam
18-19 yaş	n	95	17	112
	%	84,8%	15,2%	100,0%
20-21 yaş	n	144	32	176
	%	81,8%	18,2%	100,0%
22-23 yaş	n	40	9	49
	%	81,6%	18,4%	100,0%
24 ve üzeri yaş	n	5	8	13
	%	38,5%	61,5%	100,0%
Toplam	n	284	66	350
	%	81,1%	18,9%	100,0%

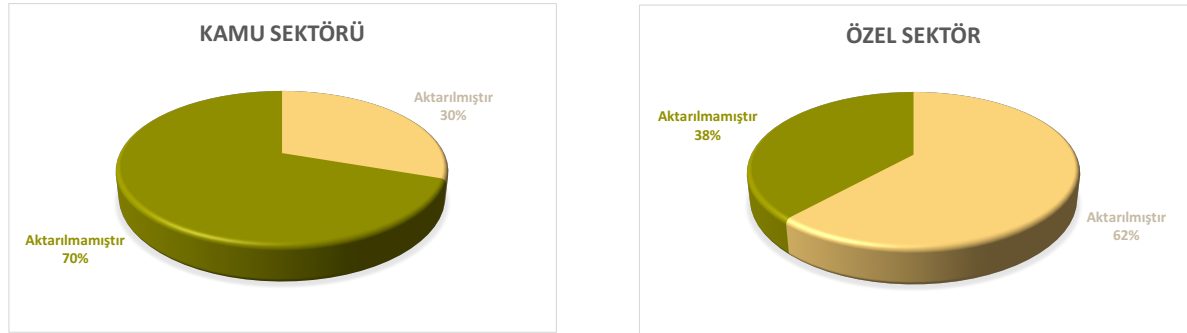
Kişinin seçeceği meslek, onun nasıl bir hayat süreceğini, amacını, kişiliğinin gelişmesini, potansiyelini kullanmasını, kendisine saygısını, sosyal desteğini, maddi kazanımını ve zamanını geçirme biçimini oluşturur (Ehtiyar ve Üngüren, 2008: 172). İş için istihdam edilebilirlik, yetenek geliştirmeyi gerektirmektedir. (Anafarta, 2002: 123). Staj eğitiminin misyonu, mezun öğrencilerin sektör tarafından istenilen yeterlikte bilgi, beceri ve yeteneklerle donatılmış olmasıyla belirlenmektedir (Olca vd., 2015: 325).

Bu bağlamda staj sürecinin, öğrencilerin istihdam edilmesi, kariyer hedeflerine ulaşabilmesi, sosyo-kültürel ve mesleki anlamda gelişimi ve netice olarak elbette geleceği için önemi yadsınmaz. Tablo 6.'da öğrenciler yaş gruplarına göre sınıflandırılmış ve stajın kariyer hedeflerine bir etkisi olup olmadığı sorgulanmıştır. 18-19 yaş arasındaki öğrenciler % 84,8 oranında, 20-21 yaş arasındaki öğrenciler %81,8 oranında, 22-23 yaş arasındaki öğrenciler % 81,6 oranında stajın kariyer hedeflerine etkisinin olduğunu vurgulamışken, 24 yaş ve üzerindeki öğrencilerde adeta kariyer sahibi olma konusunda bir ümitsizlik hali sezilmektedir. Zira, 24 yaş ve üzeri öğrencilerin sadece % 38,5'i stajın kariyer hedeflerine bir etkisi olabileceğini düşünürken, % 61,5'i stajın kariyer hedeflerine etkisi olmadığını düşünmektedir. Zaten, eğitim sürecinin –staj aşaması da dahil- öğrencileri farklı beceri ve niteliklerle donatması, her zaman için bu öğrencilerin ekonomik yaşamda alanlarıyla ilgili bir yer edinebileceği çıkarımı yapılamamaktadır (Yanıklar, 2007: 127).

Tablo 8. Staj yapılan sektör ile staj sırasında yeterli bilgi verilmemesinin sebepleri arasındaki ilişki

		İş yerindeki yoğunluğunun stajyerlerle ilgilenme fırsatı vermemesi olması	Stajyerlere geçici gözüyle bakılması ve hatta bir yük olarak görülmesi	Stajyerlerin önemsenmemesi ve stajın önemsiz bir uygulama olarak görülmesi	İş yeri yetkililerin yeterli bilgiye sahip olmamaları	Stajyerlerin nitelsiz ve iş gücü olarak görülmesi	Toplam
Kamu Sektörü	n	42	23	13	15	6	99
	%	42,4%	23,2%	13,1%	15,2%	6,1%	100,0%
Özel Sektör	n	91	57	31	32	40	251
	%	36,3%	22,7%	12,4%	12,7%	15,9%	100,0%
Toplam	n	133	80	44	47	46	350
	%	38,0%	22,9%	12,6%	13,4%	13,1%	100,0%

Tablo 8.'de yer alan veriler ele alındığında; öğrencilere staj sırasında yeterli bilgi verilememesinin nedenleri, kamu sektöründe ve özel sektörde birbirinden oransal olarak farklılık göstermemektedir. Kamu sektöründe staj yapan öğrencilerin % 42,4'ü, özel sektörde staj yapan öğrencilerin %36,3'ü işyerindeki iş yoğunluğundan kaynaklanan nedenlerle yeterli bilgi verilemediğine inanmaktadırlar. Bundan sonraki en önemli neden olarak, stajyerlere geçici gözüyle bakılması ve hatta bir yük olarak addedilmeleridir. Kamu sektöründe staj yapan öğrencilerin %23, 2'si, özel sektörde staj yapan öğrencilerin %22,7'si bu şekilde düşünmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilere, genel olarak "staj sırasında size yeterli bilgi verildi mi?" sorusu yöneltildiğinde %75,4'ü olumlu cevap vermiştir. Ancak, staj yapılan kurum/kuruluşta yeterli bilgi verilmemesinin detayları tabloda da görüldüğü şekilde sorgulandığında farklı öğrenci değerlendirmeleriyle karşı karşıya kalınmaktadır.

Grafik 5. Staj yapılan sektör ile staj yapan öğrenciye sağlanan maddi destek, yemek, ulaşım imkânı arasındaki ilişki

Staj sırasında, işyeri tarafından maddi destek, yemek yardımı, ulaşım vb. imkanlar açısından Grafik 5.'e bakıldığında, kamu sektörü işyerlerinde staj yapan öğrencilere daha az oranda destek verildiği, özel sektör işyerlerinde stajyer öğrencilere bu desteklerin daha çok verilme eğiliminin bulunduğu görülmektedir.

3. SONUÇ

Zorunlu staj uygulamasına ilişkin uygulama sorunlarının ve birtakım sıkıntıların tam manasıyla giderilememesine rağmen, işleyiş ve neticeleri itibarıyla öğrencilerin çoğunluğunun staj uygulamasının gerekli olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır. Staj zorunluluklarını yerine getirmiş öğrencilerden önemli bir kısmı okulda edinilen teorik bilgilerin, staj sırasında uygulamasını yapabilmeye imkanı bulduklarını belirtmektedirler. Stajın kariyer hedeflerine etkisi olup olmadığı hususu sorgulandığında, 18- 23 yaş aralığındaki öğrencilerin staj uygulamasının hem sosyo-kültürel ve mesleki gelişimlerine hem de kariyer hedeflerine ulaşmaya olumlu etkisi olduğu görüşü taşıdıkları belirlenmiştir. Staj sırasında işyerlerinde yeterli bilgi ve belgeye ulaşamama, ulaşım, yemek vb. gibi maddi desteklerin çoğunlukla sağlanmaması konularında, önemli sayıda öğrenci olumsuz görüşlerini ortaya koymuştur.

Staj uygulaması gerçekleştirmiş öğrencilerin olumlu/olumsuz görüş ve düşünceleri dikkate alındığında, gelecek eğitim- öğretim dönemlerinde daha etkin ve başarılı bir staj süreci nasıl olmalıdır sorusu bir kez daha karşımıza çıkmaktadır.

Genellikle ve yaygın kabul gören, stajın eğitimi bütünlediği ortak düşüncesi çerçevesinde, Meslek Yüksekokullarında staj uygulamasında, eğitim-öğretim sürdürülen programların nitelikleri de dikkate alınarak, "nelerin öğrenilmesi, yapılması ve ne tür yetkinliklerin kazanılması gerekmektedir" gibi sorular ekseninde, iyileştirme sağlayacak okul- sektör iş birliğine ve etkili bir düzenlemeye ihtiyaç bulunmaktadır. Böylece

öğrencilerin staj öncesinde ve staj sırasında yaşadıkları tereddütleri ve kaygıları da büyük ölçüde gidermek mümkün olabilecektir. Ayrıca, hem stajyer alan işyerlerinin, hem de öğrenciye staj öncesinde, sırasında ve sonrasında gerekli bilgilendirmeyi yapması gereken staj sorumlularının yapıcı tutumları ile olumlu etkilerin sağlanması mümkün olabilecektir.

Staj denetimlerinin eleman azlığı, mali kaynak yetersizliği ve geniş coğrafya nedenleriyle güçlüklerle yapılabildiği ve çoğu meslek yüksekokulu tarafından hiç denetleme yapılamadığı daima dile getirilen bir gerçektir. Üniversite bünyesinde eğitim-öğretim sürdürülen tüm meslek yüksek okullarında, staj sürecinde stajın denetlenmesi amacıyla işbirliği gerektiği, stajın gerekli olduğu ancak, okul-sektör-öğrenci yönleri ile sorunlar yaşandığı ve meslek yüksekokulları arası işbirliği ve koordinasyon sağlanarak sorunlara birlikte çözüm bulunabileceği malumdur. Kazan-kazan metodu ile öğrenci için gerekli mesleki bilgi ve görgü edinme, stajyer alan sektör için bir yükten çok arzu edilen bir uygulama, okul için öğrenim sürecinden beklenen misyonun gerçekleşmesi sağlanabilecek ve staj uygulamasının kapsamında yer alan tüm aktörler kazançlı çıkmış olacaktır.

5. KAYNAKÇA

- Altınışık, Remzi, Coşkun Recai, Bayraktaroğlu Serkan ve Yıldırım Engin (2010), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri-SPSS Uygulamalı*, Sakarya Yayıncılık, Sakarya.
- Anafarta, Nilgün (2002), “Bireysel Kariyer Danışmanı Olarak Rehber”, *Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt.3, Sayı.1, (115- 128).
- Aymankuy, Yusuf, Tetik-Nuray, Girgin-Göksel, Kemal-Aymankuy, Şimal (2013), “Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimindeki Staj Uygulamasına Öğrenci ve Akademisyenlerin Bakışları (BTİOYO’da Uygulama)”, *International Journal of Human Sciences*, Vol.10, Issue.1, (101-128).
- Bahadır, Mehmet (2012), “Selçuk Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Staj Yapma Eğilimlerinin Belirlenmesi”, *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2 (2, Ek: A), (69-76).
- Barbarash, David (2016), “Knowledge and Skill Competency Volves of An Undergraduate University Managed Cooperative Internship Education”, *Asia-Pacific Journal of Cooperative Education*, Cilt.17, Sayı.1, (21-30).
- Baş, Türker (2008), *Anket*, Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, Ankara.
- Çetin, Şule (2005), “Öğrenci Stajlarında Yararlanılan Dersler Üzerine Ampirik Bir Değerlendirme: Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt.16. Sayı.2 (153-169).
- Çiftçi, Melek, Nurdan (2007), *Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçiş Uygulamasından Yararlanan Mesleki Teknik Eğitim Mezunu Öğrencilerin Görüşleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ehtiyar, Rüya-Üngüren, Engin (2008), “Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Umutsuzluk ve Kaygı Seviyeleri ile Eğitime Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt.1, Sayı.4, (373-388).
- Emir, Oktay-Pelit, Elbeyi-Arslan, Soner (2010). “Turizm Alanında Ön lisans Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Öncesi ve Sonrası Görüşlerinin Karşılaştırılması: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt. 9, Sayı 33, (141-165).
- İlgaz, Sümer, Selay-Çakar, Mehmet, (2002). “Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Problemleri: Başkent Üniversitesi İİBF Turizm İşletmeciliği Bölümü Öğrencileri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma”, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, Ankara: Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, (385-391).

- İslami, Nehar-Dafine, Abazi-Driton Qelaja (2016), “Opportunities for Student Employment And Intership During Studies”, *European Journal of Research And Reflection in Management Sciences*, Vol. 4, No:1, (1-7).
- Karacan, Sami-Karacan, Esin (2004), “Meslek Yüksekokullarında (MYO) Yapılan Staj Uygulamalarına İlişkin Bir Araştırma: Kalite ve Verimlilik İçin İş Yerleri – MYO İşbirliğinin Gereği”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt.8, Sayı.2, (168-184).
- Mankan, Esra (2015), “Mesleki Ön lisans Programlarında Staj Eğitiminin Önemi: Bülent Ecevit Üniversitesi Çaycuma Meslek Yüksekokulu Örneği”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt. 3, Sayı.10, (734-741).
- Olçay, Atınç-Yıldırım, İbrahim-Sürme, Metin (2015), “Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Hakkında Görüşleri: Gaziantep İli Örneği”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, Cilt.5, Sayı.3, (324-334).
- Sağlık, Özhan (2014), “1. Uluslararası Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrenci Kongresi”, Cemal Reşit Rey Kongre ve Sergi Salonu, İstanbul.
- Uzay, Şaban (2005), “Muhasebe Meslek Stajyerlerinin Sorunları ve Beklentileri: Bir Araştırma”, *MUFAD*, Sayı. 25, (70- 78).
- TOBB (2007), “Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim Konusundaki Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Ankara: TOBB Mesleki Eğitim Komisyonu*.
- Yanıklar, Cengiz (2007), *Eğitimin Toplumsal Temelleri, Eğitim Bilimine Giriş*, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Yuma Wasi-Samreen Lodhi (2015), “Impact of Internship on Student Career Development in Karachi, Pakistan”, *The International Journal of Business & Management*, Vol.3, Issue.11, November, (14.19).
- Süleyman Demirel Üniversitesi Meslek Yüksekokulları Staj Yönergesi, (2017), <http://oidb.sdu.edu.tr> (16.02.2017).
- Yüksek Planlama Kurulu (2017), Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2014-2018, (15.02.2017).